

Αναρχία και σεξισμός

18/03/2016 by [antinertia](#) in [Αναλύσεις](#) |

Αλήθεια, ενάντια σε κάθε μορφή εξουσίας;

Όσο ο τρόπος που αντιλαμβανόμαστε και αναλύουμε πράγματα και καταστάσεις είναι κατακερματισμένος και αποσπασματικός θα είμαστε καταδικασμένοι/ες σε ιδεολογικό αδιέξοδο και πολιτική ήττα. Είναι αδύνατο να καταργήσουμε τις σχέσεις εξουσίας που υποτίθεται ότι αντιμαχόμαστε εάν προηγουμένως δεν τις έχουμε αναγνωρίσει και προσδιορίσει με σαφήνεια. Κανείς δεν μπορεί να πραγματοποιήσει τους σκοπούς του αν δεν θέσει πρώτα με πλήρη συνείδηση τους όρους με τους οποίους θ' αγωνιστεί. Οι όροι αυτοί, όμως, παραμένουν θολοί και μετέωροι όσο ένας αγώνας γίνεται χωρίς συγκεκριμένη στοχοθεσία. Με δυο λόγια, καμία εξουσιαστική δομή δεν πρόκειται να ξεπεραστεί ποτέ αν δεν μπορούμε να αναγνωρίσουμε όλες τις πτυχές της σε κάθε πεδίο της ατομικής και κοινωνικής ζωής.

Το αναρχικό κίνημα διεκδικεί για τον εαυτό του μεταξύ άλλων (και) το παράσημο του αντισεξισμού. Στην πραγματικότητα όμως, απέχει πολύ από το ν' αποτινάξει τα ανάλογα στερεότυπα. Όσοι και όσες ζούμε την «κινηματική» καθημερινή ρουτίνα βλέπουμε αμήχανα ότι η έλλειψη πραγματικής ισότητας μεταξύ των φύλων ή ειλικρινούς αλληλοσεβασμού μεταξύ ατόμων με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό επιβιώνει μια χαρά και στα δικά μας τα μέρη. Σεξιστικές και ομοφοβικές αντιλήψεις και συμπεριφορές ψιθυρίζουν ενοχλητικά ότι η πατριαρχία κυριαρχεί και μέσα στους κύκλους των αναρχικών.

«Μα αφού αυτά τα έχουμε πει, πάλι τα ίδια»;

Συχνά ο αναρχικός χώρος, ασχολείται περισσότερο με την μορφή της καταπίεσης και όχι με την αιτία. Η μορφή αυτή μπορεί να παρουσιάζει τεράστιες διαφορές αν συγκρίνουμε π.χ. τους φόνους τιμής στη Ν. Ευρώπης με τις κλειτοριδεκτομές στην Αφρική. Η συμπάθεια και η ένδειξη αλληλεγγύης, στις

περισσότερες περιπτώσεις, φαίνεται να είναι αποτέλεσμα της πρόσληψης της βίας κατά των γυναικών ως ένα μακάβριο θέαμα παρά μια άμεση προσπάθεια για ειλικρινή κατανόηση των αιτίων της και των πραγματικών της διαστάσεων.

Η άρνηση πολλών συντρόφων να αναγνωρίσουν τον σεξισμό και ως εσωτερικό πρόβλημα εκφράζεται με τρόπους που όλες κι όλοι έχουμε ζήσει μέσα στις συλλογικές διαδικασίες. Είναι αυτό το «αυτά τα έχουμε πει» ή το άλλο, το «ωχ τώρα πάλι τα ίδια», που δείχνει ότι ακόμα και οι σύντροφοι με την πιο επαναστατική ιδιοσυγκρασία προτιμούν τη σιωπή όταν από την ίδια την πραγματικότητα αναγκάζονται να αναλογιστούν εάν, πώς και σε ποιο βαθμό ασκούν εξουσία και οι ίδιοι απολαμβάνοντας, συνειδητά ή ασυνείδητα, τα ανάλογα προνόμια.

Ο ορισμός του σεξισμού δεν είναι άγνωστος στο χώρο: η πλειοψηφία των άτομων ή συλλογικοτήτων με στοιχειώδη πολιτική σκέψη δεν παραλείπει, συνήθως, με βιαστικές όμως και επιγραμματικές αναφορές να δηλώνει την αντίθεσή του σε αυτόν. Συχνά δε, η καταγγελία της έμφυλης βίας διευκολύνει την προώθηση μιας γενικότερης πολιτικής ατζέντας ή το χτίσιμο ενός πολιτικά ορθού προφίλ, δηλαδή για λόγους τακτικούς και όχι ουσιαστικούς. Χρησιμοποιούμε έτσι εργαλειακά μια βαθιά πληγή στο σώμα της κοινωνίας, ενώ παραλείπεται η ατομική και συλλογική αντιμετώπιση της ρίζας των αιτιών του σεξισμού, σα να έχουμε μείνει εμείς αλώβητοι από αυτόν: αν και είναι γενική παραδοχή μεταξύ των αναρχικών ότι η πατριαρχία είναι βαθιά ριζωμένη στην κοινωνία, δεν αναγνωρίζουμε ότι το ίδιο ισχύει και στο δικό μας μικρόκοσμο. Ως πολιτικός χώρος δεν αντιλαμβανόμαστε δηλαδή ότι όντας γαλουχημένοι/ες με τις κυρίαρχες αντιλήψεις φέρουμε μέσα μας και αναπαράγουμε αυτά τα στερεότυπα χωρίς να γίνονται σημαντικές προσπάθειες αποτίναξής τους, αρχικά σε ατομικό επίπεδο (καθημερινή συμπεριφορά, έμπρακτη στήριξη σε περιπτώσεις σεξισμού, έμφυλης βίας, αντισεξιστική συμπεριφορά ανδρών που λειτουργεί ως παράδειγμα για άλλους άνδρες) αλλά και συλλογικά.

Για εμάς η καταπολέμηση (και) του σεξισμού και μάλιστα σε καθημερινή βάση είναι προτεραιότητα καθώς ως συντρόφισσες και σύντροφοι συνδιαμορφώνουμε μαζί στο τώρα και όχι σε κάποια αόριστη και μελλοντική επαναστατική κοινωνία. Αδυναμία συνδιαμόρφωσης, λοιπόν, και μάλιστα με ισότιμους όρους, σημαίνει κάθετη ιεραρχία και τίποτε περισσότερο.

Υπάρχουν καταπιεστικές εξουσιαστικές σχέσεις μείζονος ή ελάσσονος σημασίας;

Η φύση της εξουσίας είναι κοινή σε όλες τις μορφές μέσα απ' τις οποίες εκφράζεται. Η εξουσία, δηλαδή η επιβολή της θέλησης κάποιων ανθρώπων πάνω σε άλλους, καταπιέζει στον ίδιο βαθμό όλα τα υποκείμενα στα οποία απευθύνεται. Το πράγμα γίνεται πιο επικίνδυνο όταν ο εξουσιαστής προσπαθεί να αποτινάξει από πάνω του το ρόλο του καταπιεστή και του δυνάστη με το να αρνείται ν' ακούσει την απλή διαπίστωση των εξουσιαζόμενων υποκειμένων ότι υφίστανται πραγματικά αυτή την καταπίεση. Ο πιο εύκολος τρόπος να νιώθει κάποιος καλά με τον εαυτό του είναι να έχει προαποφασίσει ότι τα (συν)αισθήματα των άλλων δεν μπορεί παρά να είναι «υπερβολές» στο βαθμό που αλλοιώνουν την εικόνα που έχει αυτός για τον εαυτό του.

Το ζήτημα δεν είναι θεωρητικό γιατί τελικά έχει να κάνει με το αν μπορούμε να εμπιστευτούμε ως σύμμαχο σ' ένα εντελώς αόριστο αγώνα «εναντίον της εξουσίας» όποιον θεωρεί αυτονόητο πως ο δρόμος για την ατομική και κοινωνική απελευθέρωση δεν μπορεί να περνά και από μέσα του ή από πάνω του. Όπως ένας δικαστής δεν μπορεί να μιλήσει για πραγματική δικαιοσύνη, ένας μπάτσος για ελευθερία, ένα αφεντικό για ισότητα ή ένας παπάς για χειραφέτηση, έτσι και οποιοσδήποτε έχει ενσωματώσει το εξουσιαστικό στερεότυπο του σεξισμού, δεν μπορεί να μιλά για κοινωνική επανάσταση.

Το ξεπέραςμα αυτού του στερεοτυπικού τρόπου σκέψης δεν είναι εύκολη υπόθεση. Η αλλαγή στάσης και η συνειδητοποίηση της ουσίας του προβλήματος θέλει μεγάλη προσπάθεια και κόπο εκ

μέρους εκείνου που αναπαράγει όλο αυτόν τον τρόπο σκέψης και όχι από τα θύματά του. Τα θύματα των σεξιστικών συμπεριφορών και πρακτικών δεν οφείλουν μονίμως να επισημαίνονται, να εξηγούνται και να υπενθυμίζονται γιατί μια συμπεριφορά είναι σεξιστική. Πόσες φορές άραγε, συντρόφισσες που σήκωσαν κεφάλι σε ανάλογες περιπτώσεις δε δέχτηκαν τη χλεύη ως «υστερικές φεμινίστριες»;

Slut shaming ή «αγάμητες/καριόλες»

Ένα χαρακτηριστικό του σύγχρονου τηλεοπτικοποιημένου κουτσομπολίστικου δημόσιου λόγου είναι η διαπόμπευση – σε σημείο ακραίου εξευτελισμού – του διαφορετικού, του μη εύκολα αναγνωρίσιμου, όχι με όρους ουσιαστικής αντιπαράθεσης θέσεων αλλά με όρους μισαλλόδοξου παροξυσμικού ξεφωνήματος.

Θα περιμέναμε αυτό το γενικό παραλήρημα να μη γίνεται μέρος και του δικού μας δημόσιου λόγου, όχι εξαιτίας κάποια σεμνοτυφίας, αλλά ακριβώς επειδή λόγω της ρηχότητας και των χαμερπών κινήτρων του, το μόνο που καταφέρνει είναι να απονοματοδοτεί την πραγματικότητα κάνοντας το ασήμαντο πρωτεύον και το ουσιώδες ασήμαντο. Κι όμως, στην πράξη τις περισσότερες φορές βλέπουμε ότι ο αναρχικός χώρος πέφτει στο ίδιο σφάλμα: π.χ. η πολιτική κριτική απέναντι σε πολύ συγκεκριμένες απόψεις που συχνά ενοχλούν, αντικαθίσταται από επιθετική «κριτική» για το πόσο η σεξουαλικότητά μιας γυναίκας εμπίπτει στο κυρίαρχο πατριαρχικό μοντέλο. Το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση του σώματός της, που αποτελεί βασική παραδοχή στον αγώνα για την ισότητα των φύλων, ξαφνικά παύει να αναγνωρίζεται ως τέτοιο και η ταπείνωση της προσωπικότητας γίνεται κοινή πρακτική. Τέτοιας μορφής διαπόμπευση προέρχεται δυστυχώς από άτομα που ανήκουν σε διάφορους πολιτικούς χώρους. Ο μισογυνισμός -αλλά και η ομοφοβία- δεν έχουν πολιτική ταυτότητα, δεν εκφράζονται από κάποια συγκεκριμένη κουλτούρα και δεν απαντώνται μόνο μέσα σε συντηρητικούς πολιτικούς χώρους. Μάλιστα, δε λείπουν και οι περιπτώσεις που γινόμαστε μάρτυρες ενοχοποίησης του θύματος της σεξουαλικής καταπίεσης και βίας. Η κουλτούρα του βιασμού ανθεί σε όλο το φάσμα της κοινωνικής διαστρωμάτωσης, χωρίς να αφήνει ανεπηρέαστο ούτε τον αναρχικό χώρο. Η αποδοχή και η προτροπή σε «τιμωρία» μέσω σεξουαλικής βίας είναι συχνά επαναλαμβανόμενη και ηθικά αποδεκτή, όταν δέκτες της βίας είναι φασίστες, μπάτσοι και μπατσίνες. Η πολιτική ή επαγγελματική ιδιότητα δηλαδή του υποκειμένου, συχνά δικαιολογεί στα μάτια αρκετών την κακοποίηση ή νομιμοποιεί, έστω και σε κατ' αρχήν φανταστικό επίπεδο, ακόμα και τον βιασμό του.

Τα στερεότυπα της πατριαρχίας έχουν διαχυθεί τόσο βαθιά στη σύγχρονη κοινωνία ώστε σεξιστικές συμπεριφορές να αναπαράγονται συχνά και από μερίδα γυναικών. Έτσι εξηγούνται αρκετές προστριβές εντός της γυναικείας κοινότητας, το γενικευμένο μίσος απέναντι στο φύλο τους και η απόδοση ευθυνών για την καταπίεση στο εσωτερικό της ομάδας και γενικά ο αποπροσανατολισμός του κοινού αγώνα τους που θα έπρεπε να εστιάζει στο δίπολο καπιταλισμού-πατριαρχίας που αποτελεί την πηγή της καταπίεσης τους. Παρόλα αυτά ακόμα και οι γυναίκες που έχουν υιοθετήσει σε κάποιο βαθμό τα στερεότυπα της πατριαρχίας, είναι εξίσου θύματα με αυτές που έχουν πλήρως κατανοήσει την προέλευση και τον σκοπό της καταπίεσης που υφίστανται διαχρονικά. Η μερίδα της ευθύνης που τους αναλογεί είναι ασφαλώς δυσανάλογη με αυτή των προνομιούχων καταπιεστών. Η αποδοχή της ύπαρξης του εσωτερικευμένου μισογυνισμού όμως σαν φαινόμενο, είναι ένα πρώτο βήμα για την εξάλειψή του.

«Εγώ σεξιστής;»

Δεν επιθυμούμε να κουνήσουμε το δάχτυλο σε κανέναν, άλλωστε όλοι έχουμε συμπεριφερθεί σεξιστικά σε στιγμές της ζωής μας ή έχουμε ανεχτεί τέτοιες συμπεριφορές. Προσπαθούμε απλώς να υποστηρίξουμε ότι η πατριαρχία είναι καθημερινό βίωμα και τα προνόμια τυφλώνουν ακόμα και τους πιο καλοπροαίρετους. Είναι αλήθεια ότι υπάρχουν σύντροφοι που αδυνατούν να αναγνωρίσουν τις σεξιστικές αποχρώσεις στο λόγο και στις πράξεις τους, όχι από πρόθεση ή αδιαφορία αλλά γιατί ο σεξισμός είναι η γενικευμένη συνθήκη εντός της οποίας έχουν συνηθίσει να υπάρχουν: όσο κάποιος

παραμένει προστατευμένος από την προνομιακή του θέση, δεν μπορεί εύκολα να θέσει σε αμφισβήτηση λόγια και καταστάσεις τόσο συνηθισμένα όσο κι ο αέρας που αναπνέει. Η αποδόμηση ολόκληρου του πατριαρχικού κόσμου γύρω μας πρέπει να εκκινήσει από την απλή παραδοχή πως πατριαρχία σημαίνει εξουσία -άμεση ή έμμεση- που ασκείται αρχικά στο γυναικείο φύλο και στη συνέχεια σε όσα άτομα παρεκκλίνουν από το πρότυπο του άντρα, τα οποία θεωρούνται απειλή για την αντρική ταυτότητα και υπεροχή. Η πατριαρχία είναι εξουσία και όλοι οι άντρες είναι σε θέση να την ασκήσουν, ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξης ή προέλευσης.

Ωστόσο στο χώρο μας συχνά απαντάται και το φαινόμενο της συστηματικής και συνειδητής άρνησης του προβλήματος. Είναι οι ιδεοτυπικοί ανδραναρχικοί που συντηρούν τον πατριαρχικό τους ρόλο και απαξιώνουν κάθε άτομο που δεν αποπνέει αρκετή αντρίλα. Η τυπική δικαιολογία που προβάλλουν είναι πως τέτοια εσωτερικά ζητήματα είναι αποπροσανατολιστικά, διασπαστικά ή ακόμα και εντελώς ανύπαρκτα. Με μειωτική στάση που απορρέει από τον πιο βαθύ πυρήνα του συστήματος το οποίο υποτίθεται ότι αντιμάχονται, αποφασίζουν κυριαρχικά τι αξίζει να συζητηθεί τώρα και τι αργότερα, ιεραρχώντας αυθαίρετα τις προτεραιότητες του κινήματος. Κατά την άποψή μας δε νοείται άτομο που αυτοπροσδιορίζεται ως αναρχικός ή έστω ως μέρος ενός ευρύτερου ελευθεριακού κινήματος να ασκεί τέτοιου είδους εξουσία με οποιοδήποτε τρόπο. Τα πράγματα πρέπει να είναι ακόμα πιο ξεκάθαρα σε περιπτώσεις άσκησης έμφυλης βίας, στις οποίες δεν τίθεται καν δίλημμα και δε χωρεί καμιά συζήτηση. Τέτοιου είδους άτομα το κίνημα οφείλει να τα αποβάλλει άμεσα και οριστικά. Στο βαθμό που η αναρχία είναι ο κατ' εξοχήν πολιτικός χώρος που μιλά για ελευθερία και ισότητα, δε νοείται να κάνει τα στραβά μάτια ή και να ανέχεται τέτοιου είδους συμπεριφορές στο εσωτερικό του.

Αντίστροφος σεξισμός;

Η άγνοια ή η άρνηση πολλών συντρόφων να ασχοληθούν ουσιαστικά με το ζήτημα ή ακόμα χειρότερα ο φόβος τους για ενδεχόμενη απώλεια της προνομιακής τους θέσης, συχνά τους οδηγεί σε μία πρακτική άμυνας που εκφράζεται κυρίως με το να κατηγορούν τις φεμινίστριες για «αντίστροφο σεξισμό». Η ανάληψη του ρόλου του θύματος από τους άνδρες και η τοποθέτηση των γυναικών στο ρόλο του θύτη δεν έχει καμία λογική. Η καταπίεση έχει πάντα συγκεκριμένη προέλευση και κατεύθυνση και δεν αντιστρέφεται. Ανάλογα είναι γελοίο να κατηγορείται π.χ. ένας μη-λευκός ή ένας μετανάστης για ρατσισμό απέναντι στους λευκούς ή τους γηγενείς έλληνες. Ο «αντίστροφος σεξισμός» δεν υφίσταται σαν έννοια, όπως δεν υφίσταται και ο «αντίστροφος ρατσισμός».

Οι γυναίκες δεν έχουν χιούμορ...

Ως προς την εκφορά του σεξιστικού λόγου ο συχνότερος αντίλογος περιορίζεται σε ατάκες του είδους «έλα τώρα χιούμορ είναι» ή «πώς κάνετε έτσι και υστεριάζετε». Όμως όχι, δεν είναι όλα χιούμορ. Για παράδειγμα χιούμορ με χρήση «αστειών» ή «συχολιών» που ενέχουν μέσα τους αναφορές σε απειλή βιασμού δεν είναι ούτε αστεία ούτε αθώα. Πολλοί σύντροφοι μπορεί βέβαια να πουν πως αυτό παρεμποδίζει την ελευθερία τους να ξεστομίζουν τέτοιου είδους χοντροκοπιές. Η ερώτηση είναι, όμως, πόσοι από αυτούς στην πραγματικότητα θα μπορούσαν να πέσουν θύματα βιασμού; Ίσως ελάχιστοι και πάντοτε μέσα σε συνθήκες φυλάκισης ή πολέμου ή κάποιας πολύ βίαιης συγκυρίας. Δεν απαιτείται μεγάλη εξυπνάδα, λοιπόν, για να γίνει κατανοητό ότι ένας ετεροφυλόφυλος cis* άντρας δε ζει καθημερινά με την απειλή βιασμού, όπως μια γυναίκα που περπατά στο δρόμο τη νύχτα ή δέχεται σεξουαλική παρενόχληση από το αφεντικό της στη δουλειά για παράδειγμα. Πώς μας φαίνεται όταν καποιοι/ες από άλλους πολιτικούς χώρους κάνουν «χιούμορ» με πρόσωπα που δολοφονήθηκαν από μπάτσους ή φασίστες; Τι εντύπωση μας κάνει όταν χαζοχαρούμενοι καρναβαλιστές «ντύνονται» πρόσφυγες φορώντας σωσίβια τη στιγμή που πνίγεται κόσμος στο Αιγαίο; Πώς αντιδρούμε τότε; Εκεί το χιούμορ έχει όρια; Η «σάτιρα» σε βάρος καταπιεσμένων κομματιών της κοινωνίας, είτε μιλάμε για σεξισμό είτε για ρατσισμό (φυλετικό ή κοινωνικό) δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένας έμμεσος τρόπος ηθικής νομιμοποίησης των στερεοτύπων, αποενοχοποίησης των φορέων τους και διατήρησης της υπάρχουσας κατάστασης.

Είναι σημαντικό και για τους άντρες να αντιληφθούν ότι η πατριαρχία καταπιέζει και τους ίδιους με πολλούς τρόπους και άρα έχουν κοινό συμφέρον με τις γυναίκες για την πλήρη ανατροπή του. Η συμμόρφωση με τους έμφυλους ρόλους που τους έχουν αντίστοιχα αποδοθεί, η καταπίεση έκφρασης του συναισθήματος, η στενά προκαθορισμένη έκφραση της σεξουαλικότητας – ειδικά όταν μιλάμε για τον ομοφυλόφιλο άνδρα – τα έμφυλα προϊόντα, ακόμα και ο τρόπος που καλούνται να ζουν την πατρότητα μέσα σε ένα πολύ στενό και συγκεκριμένο πλαίσιο χωρίς παρεκκλίσεις, είναι αποτελέσματα μιας έμμεσης καταπίεσης. Η αποτίναξη τέτοιων στερεοτύπων μπορεί να ανοίξει το δρόμο για την εξάλειψη των κοινωνικών σχέσεων που αναπαράγουν το εξουσιαστικό πατριαρχικό μοντέλο.

Όσο υπάρχει η πατριαρχική καταπίεση τίποτε δεν πρέπει να μένει αναπάντητο και τίποτε δε πρέπει να πέφτει κάτω. Εκτός κι αν στην περίπτωση αυτή η σιωπή δεν είναι συνενοχή.

***Cis**: άτομα των οποίων η έμφυλη ταυτότητα και το σώμα τους «συνάδουν» με το φύλο που πιστεύει η κοινωνία ότι πρέπει να εκφράζουν, με βάση τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του σώματός τους.

<https://antinertia.espivblogs.net/anarchy-and-sexism/>